

The Structure of Trauma in David Diop's Novel *Brother of Soul* through the Lens of Slavoj Žižek's Theories

Vahid Nejad Mohammad^{1*}, Ali Jabbari Khamnei²

¹Associate Professor in French Language and Literature, Department of French Language and Literature, University of Tabriz, Tabriz, Iran

²MA Student in English Language and Literature, Department of English Language and Literature, University of Tabriz, Tabriz, Iran

Abstract This paper examines the novel *Brother of Soul* by David Diop, through the analytical lens of Slavoj Žižek, and its focus is the structure of trauma and its impact on the protagonist, Alpha Ndiaye, a Senegalese soldier in World War I. Using Žižek's key concepts, such as “the Real”, “the Symbolic”, and “Object petite a”, the text analyzes how the characters deal with the trauma of war and its impact on identity. It also demonstrates how the trauma of war, as a “Real Event” disrupts the “Symbolic Order”, and leads to alienation and psychological breakdown, highlighting the role of the “Other” in shaping the experience of trauma and the transformation of the main character's identity. Ultimately, this paper provides a deeper understanding of the impact of trauma on the individual and society within the context of war and colonialism, offering new perspectives on postcolonial literary studies and psychoanalysis.

Keywords: Trauma, Novel, Identity, Žižek, Diop, Colonialism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1974-0362>

*Corresponding Author:
Vahid Nejad Mohammad
Email: va.nejad77@yahoo.fr

© 2025 LTS.
All rights reserved

Please cite this paper as follows:

Nejad Mohammad, V., & Jabbari Khamnei, A. (2025). Study of the structure of trauma in David Diop's novel *Brother of Soul* through the perspective of Slavoj Žižek's theories. *Language and Translation Studies*, 58(3), 73–103. <https://doi.org/10.22067/lts.2025.92431.1332>

© 2025 Nejad Mohammad & Jabbari Khamnei

This is an open-access article distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). All rights reserved.

1. Introduction

Literature is filled with concepts and themes portraying social events and individual narratives. The effect caused by Trauma on individuals and societies is self-evident and telling of the transformations within the fabric of social realities. David Diop's *Brother of Soul*, also known as *At Night All Blood is Black*, is a searing, poetic plunge into the abyss of war's psychological wreckage, taking place amid the mud-soaked trenches of World War 1. The novel starts with the death of Alpha's friend Mademba Diop, a moment that unravels his psyche and sets him on a path of alienation and violence, as he will be wrestling with guilt, grief, and the dehumanizing machinery of war and colonialism onward. This paper analyzes the structure of trauma in Diop's haunting narrative using Slavoj Žižek's bold concepts as its analytical tool. Žižek's works, such as *Descarts and the Post-Traumatic Subject* (2009) and *The Sublime Object of Ideology* (2019), frame trauma as a collision with "the Real", an unassimilable event that shatters "the Symbolic Order" and reconfigures the subject's relation to the subject's relation to the "Other". Diop's fragmented writing amplifies and highlights this, revealing the personal and collective wounds and sufferings of colonialism and war. Other sources for this paper, such as Esterhuyse's (2023) thesis on war and memory and Lin's (2023) article on trauma narratives, enrich this exploration, grounding the analysis in both text and context. This analysis reveals how Diop's fragmented prose and Žižek's insights converge to illuminate the scars of war and colonial violence, not just through Alpha's fractured mind but the more extensive postcolonial echoes of his pain.

2. Method

To get to the depths of trauma in *Brother of Soul*, this paper uses a content analysis approach, paired with descriptive-analytical methodology that leans heavily on Žižek's theoretical framework, in order to uncover the themes of trauma, identity, and dehumanization. Content analysis throughout the paper works as a magnifying glass, and by that, key passages, like "I know, I understand", which is Alpha's haunting refrain as he relives Mademba's agony and death (Diop, 2020, p.8) are examined to expose trauma's imprint through the story. Žižek's concepts from *The Sublime Object of Ideology* (2019), "the Real" (the traumatic kernel that defies meaning), "the Symbolic"

(the societal structures trauma ruptures), and “Object Petit a” (the unattainable and elusive object of desire that haunts human action), guide the interpretation in tracing the threads of trauma. The textual nuggets are seen through the lens of Žižek’s ideas, showing how war’s brutality becomes a “Real Event” that shatters the Symbolic Order, which Alpha once inhabited as a duty-oriented soldier. The methodology also draws on secondary analyses: [Esterhuyse \(2023\)](#) contextualizes the colonial “Other”, while [Lin \(2023\)](#) highlights the novel’s narrative fragmentation as a trauma mirror. This analysis maps how Alpha’s breakdown reflects both personal loss and systemic violence, offering a robust framework to navigate Diop’s harrowing tale.

3. Results

The analysis reveals trauma as a cataclysmic “Real Event” that dismantles Alpha’s Symbolic order, thrusting him into a void of alienation and psychological collapse. Mademba’s pleas for a swift death and a mercy-kill, is the epicenter, a moment Žižek could call “the Real”, defying comprehension ([Žižek, 2019](#)), and Alpha’s refusal to kill his dying friend fractures his identity as a loyal soldier, a rupture in the Symbolic Order detailed in *Descartes and the Post-Traumatic Subject* ([Žižek, 2009](#)). His refusal to mercy-kill his friend, rooted in a fading moral code, marks the first crack in his Symbolic Order, the shared reality of duty, honor, and humanity that once defined him. What follows is a shocking and inevitable transformation. Guilt and violence drive Alpha to ritualistic violence; he stalks enemy soldiers, cuts off their hands, and collects them as grim trophies. For this isn’t mere savagery, it’s a desperate attempt to impose meaning on the meaningless, to stitch together a new identity from ruins.

The “Other” shapes this descent. He labels himself a *Dem*, a Wolof spirit devourer, while French officers see a savage warrior ([Diop, 2020](#)), a colonial stereotype [Esterhuyse \(2023\)](#) links to the dehumanization of African soldiers. These perceptions alienate Alpha, recasting him as both victim and monster. The results expose a psyche in freefall, as if a battlefield where personal loss and colonial oppression collide, leaving behind a fractured, post-traumatic subject.

4. Discussion and Conclusion

Žižek's theories illuminate Alpha's unraveling with unmatched clarity. Mademba's death, identified as a Real Event in the story, shatters the Symbolic Order, leaving Alpha as a post-traumatic subject (Žižek, 2009). Diop's splintered narrative, leaping from memory to madness, echoes this disruption, a technique Lin (2023) argues mirrors trauma's chaos, which cracks open the novel's core, that trauma as a force doesn't just wound, but rewrites. "The Other" is an active agent in this undoing; the colonial powers cast Alpha as an expendable or, rather, a disposable tool, a "brave savage" whose worth lies in his ferocity (Diop, 2020, p. 15). His internalization of this role, seen in his pride at being stronger and more terrifying than others, shows how trauma and oppression intertwine, turning victims into unwitting perpetrators of their own destruction. And it simply doesn't stop at Alpha's personal hell and expands outward. The grotesque act of hand collecting, which can be the "Object petit a" for Alpha, embodies his futile quest and unreachable desire to reclaim Mademba, to undo the loss that shattered him, a desire that Žižek (2019) warns only deepens despair.

This personal collapse reflects a collective wound. *Brother of Soul* indicts colonialism's psychic toll, a theme Esterhuyse (2023) ties to erased war memories. Alpha's transformation from a soldier to an outcast parallels the colonized subject's struggle for identity amid the domination. The novel's brilliance lies in this duality, which is a personal tragedy and a postcolonial critique, showing how war and colonialism not just break people, but they dismantle entire ways of being. Diop's tale, through Žižek's lens, becomes a call to confront these enduring echoes, urging us to see trauma not just as an anomaly but as a structural legacy of history's brutalities, a fusion Lin (2023) calls a hallmark of postcolonial storytelling.

Žižek's application of Lacan's psychoanalytical framework, particularly the notions of the Real, the Symbolic, and the object petit a, illuminates the profound ways in which trauma fractures Alpha's psyche and his place within the social order. The Real, as the traumatic core that eludes symbolization, manifests in Mademba's death, a moment that Alpha cannot integrate into his Symbolic Order. This disruption leads to his alienation and the compulsive pursuit of the object petit a, embodied in severed hands, as a desperate attempt

to reclaim what is forever lost ([Žižek, 2019](#)). Through this lens, Diop's novel not only captures the personal devastation of war but also critiques the colonial structures that exacerbate such trauma, echoing Lacan's insights into the interplay between individual psyche and societal norms. And the advantage of such scope is the duality that lies with it; a portrait of one man's ruin and a critique of colonialism's enduring scars. [Žižek's \(2019\)](#) *The Sublime Object of Ideology* elevates this, framing Alpha's tale as a window into trauma's role in identity and memory.

ساختار تروما در رمان برادر تنی نوشته دیوید دیوپ از منظر آراء اسلاوی ژیتزک

وحید نژادمحمد^{۱*}، علی جباری خامنه^۲

^۱دانشیار زبان و ادبیات فرانسه، گروه زبان و ادبیات فرانسه، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

^۲دانشجوی ارشد زبان و ادبیات انگلیسی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده مقاله حاضر به بررسی رمان برادر تنی اثر دیوید دیوپ، نویسنده معاصر فرانسوی، از منظر آرای تحلیلی اسلاوی ژیتزک، فیلسوف معاصر اسلونیایی، می‌پردازد. تمرکز اصلی این پژوهش بر ساختار تروما در رمان و تأثیر آن بر شخصیت اصلی داستان، آلفا اندیایه، سرباز سنگالی جنگ جهانی اول است. با استفاده از مفاهیم کلیدی ژیتزک مانند امر واقع، امر نمادین و اُبژه کوچک، چگونگی مواجهه شخصیت‌ها با ترومای جنگ و تأثیر آن بر هویت و رابطه آن‌ها با دیگری در بطن ارتباطات اجتماعی تحلیل می‌شود. در این مقاله همچنین نشان داده می‌شود چگونه ترومای جنگ به‌عنوان یک رویداد واقعی که نظم نمادین را مختل می‌کند، منجر به ازخودبیگانگی و فروپاشی روانی می‌شود. در مجموع، این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا و با تکیه بر آراء ژیتزک، با یک رویکرد توصیفی تحلیلی، به درک عمیق‌تر از تأثیر تروما بر فرد و جامعه در بستر جنگ و استعمار می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: تروما، داستان، هویت، ژیتزک، دیوپ، استعمار

* نویسنده مسئول: وحید نژادمحمد

Email: va_nelad77@yahoo.fr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1974-0362>

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، بررسی مقوله تروما^۱ در ادبیات، به‌ویژه در متون پسااستعماری که با میراث جنگ و استعمار دست‌وپنجه نرم می‌کنند، توجه چشمگیری را به خود جلب کرده است. رمان *برادر تنی*^۲ اثر دیوید دیوپ^۳، نویسنده معاصر فرانسوی، نمونه‌ای بارز از این گرایش ادبی است و کاوشی عمیق در زخم‌های روانی و عاطفی برجای‌مانده از جنگ جهانی اول بر شخصیت‌هایش، به‌ویژه آلفا، سرباز سنگالی، ارائه می‌دهد. دیوید دیوپ، نویسنده معاصر فرانسوی-سنگالی، با الهام از تاریخ خانوادگی (به‌خصوص به کمک روایت‌های پدربزرگش) و روابط پیچیده فرانسه و آفریقا، روایتی قدرتمند خلق کرده است. متولد پاریس در سال ۱۹۶۶ و بزرگ‌شده سنگال است و با تکیه بر دانش ادبی و تجربه شخصی خود در زمینه استعمار و هویت فرهنگی، آثاری ماندگار آفریده است. معروف‌ترین اثر او، *برادر تنی*^۴ کاوشی سوزان در باب تروما، هویت و زخم‌های استعمار است. این داستان پرسشی فلسفی است در باب خیانت و وفاداری، مهاجرت و سفری در اعماق روح و روان خسته از درد و رنج. دیوپ با چیرگی و ظرافت ادبی، داستانی از فقدان، اثرات جنگ و رابطه پیچیده استعمارگر و استعمارشده را خلق می‌کند. روایت قطعه قطعه آلفا، خواننده را با واقعیت‌های وحشیانه جنگ و نبردهای درونی کسانی آشنا می‌کند که داستان‌شان اغلب نادیده گرفته می‌شود. قدرت رمان در تصویرسازی بی‌رحمانه از تلفات روانی خشونت، نه فقط بر فرد، بلکه بر حافظه جمعی مردمی است که با میراث استعمار دست‌وپنجه نرم می‌کنند. این رمان برنده جوایز بسیاری از جمله جایزه بین‌المللی بوکر^۵ ۲۰۲۱ بوده و به ۱۴ زبان با احتساب زبان فارسی ترجمه شده است.

^۱. trauma

^۲. در زبان فارسی با عناوینی همچون «در شب هر خونی سیاه است»، «برادر معنوی» و غیره ترجمه شده است.

^۳. David Diop

^۴. *Frère d'âme* (2018), *At Night All Blood Is Black*

^۵. Prix International Booker 2021

این مقاله قصد دارد ساختار تروما را در روایت دیوپ از منظر آراء تحلیلی اسلاوی ژیتزک^۱، فیلسوف و منتقد فرهنگی معاصر اسلوونیایی، بررسی کند. چارچوب نظری ژیتزک، با اتکا به روانکاوی لکانی^۲، بینش‌های ارزشمندی را در مورد پیچیدگی‌های تروما، هویت و دیگری ارائه می‌دهد. مفاهیم کلیدی او، از جمله امر واقع^۳، امر نمادین^۴، و اُبژه کوچک‌آه^۵، به‌ویژه برای درک چگونگی مواجهه شخصیت‌ها در رمان دیوپ با واقعیت‌های آسیب‌زای جنگ و تأثیرات متعاقب آن بر هویت و روابطشان، حائز اهمیت هستند. تجربه جنگ، به‌عنوان یک رویداد واقعی^۶ به تعبیر اسلاوی ژیتزک، نه صرفاً مجموعه‌ای از وقایع خشونت‌آمیز و هولناک، بلکه به‌مثابه یک کاتالیزور عمل می‌کند که ساختار بنیادین نظم نمادین را برای شخصیت‌ها، به‌ویژه سربازان خط مقدم (همانند آلفا اندیایه، شخصیت اصلی کتاب)، به‌گونه‌ای بنیادین مختل ساخته و منجر به بروز بحران‌های عمیق وجودی در آنان می‌گردد. این پژوهش به دنبال روشن کردن مسیرهایی است که تروما به‌عنوان نیرویی مخرب عمل می‌کند و چارچوب‌های نمادین شخصیت‌ها، به‌ویژه آلفا را که سفرش منعکس‌کننده تلاش برای آشتی دادن تجربیاتش با انتظارات جامعه است، به چالش می‌کشد.

بازنمایی تروما در رمان دیوپ چندوجهی است و لایه‌های پیچیده پریشانی روانی ناشی از وحشت‌های جنگ را آشکار می‌کند. ولی بررسی بستر داستانی رمان این پرسش را برمی‌انگیزد که چگونه تصویرسازی و روایت دیوپ از تروما با چارچوب نظری ژیتزک، به‌ویژه از نظر سازوکارهای مقابله شخصیت‌ها و تلاش‌هایشان برای بازسازی هویت، همسو یا متفاوت است. مفهوم تروما از منظر ژیتزک، به‌عنوان یک «رویداد واقعی» که نظم نمادین مستقر را مختل می‌کند،

¹. Slavoj Žižek (Slovenian neo-Marxist philosopher)

². Jacques Lacan

³. real

⁴. symbolic

⁵. objet petit a

⁶. real event

امکان بررسی عمیق‌تر چگونگی پیمایش تجربیات جنگ توسط شخصیت‌ها و فروپاشی هویت‌هایشان را فراهم می‌کند (یانگ، ۲۰۱۶). علاوه بر این، مفهوم ابژه کوچک آ که بر پایه نوشته‌های لکان توسط ژیکر بحث شده است، دریچه‌ای را برای بررسی راهبردهای مقابله‌ای شخصیت‌ها فراهم می‌کند. تلاش شخصیت‌ها در این داستان برای بازسازی هویت‌هایشان اغلب با چالش‌هایی روبروست، زیرا آن‌ها با بقایای تجربیات آسیب‌زای خود دست‌وپنجه نرم می‌کنند. این مقاله، نقش دیگری را در شکل‌دهی تجربه تروما و فرآیند هویت‌یابی شخصیت‌ها از جوانب متفاوت موردتوجه قرار خواهد داد؛ زیرا تعاملات بین آلفا و سایر شخصیت‌ها، پیچیدگی‌های تعلق و ازخودبیگانگی را در یک زمینه پسااستعماری آشکار می‌کند و پیامدهای گسترده‌تر اجتماعی ترومای فردی را برجسته می‌سازد. درک ژیکر از بینافردیت^۱ در تحلیل چگونگی تأثیر روابط شخصیت‌ها با دیگری بر تجربیات آن‌ها از تروما و سفرهایشان به سوی خودشناسی، مؤثر خواهد بود. درواقع، «خاطره بازمانده از رویداد آسیب‌زا و روان‌زخم گسسته است و محور اختلالات تنش ترومایی همین گسستگی است. خاطرات ترومایی نه پذیرفته شده و نه قسمتی از گذشته فرد می‌شوند بلکه مستقل از سایر خاطرات به بقای خود ادامه می‌دهند.» (موسوی‌نیا و همکاران، ۲۰۲۰). رمان دیوپ از طریق بررسی تروما، جنگ و هویت، با مضامین گسترده‌تر استعمار و تأثیرات ماندگار آن بر افراد و جوامع درگیر می‌شود. روایت نه‌تنها مبارزات شخصی و درونی شخصیت‌هایش را منعکس می‌کند، بلکه به‌عنوان گزارشی بر حافظه جمعی خشونت استعماری اثر گذاشته و پیامدهای آن را انعکاس می‌دهد. با قرار دادن تجربیات شخصیت‌ها در این چارچوب تاریخی بزرگ‌تر، داستان از خوانندگان دعوت می‌کند تا تأثیرات پایدار تروما را در سطوح شخصی و اجتماعی بررسی کنند. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا و با تکیه بر آراء ژیکر و رویکرد توصیفی-تحلیلی، به بررسی تأثیر تروما بر فرد و جامعه در رمان

¹. intersubjectivity

برادر تنی می‌پردازیم و این تحلیل، با تمرکز بر بستر جنگ و استعمار در این اثر خاص، درکی عمیق‌تر از سازوکارهای روانی-اجتماعی ترومای ناشی از استعمار ارائه می‌دهد.

۲. پیشینه پژوهش

بررسی تروما در ادبیات، به‌ویژه در حوزه مطالعات پسااستعماری، به‌طور فزاینده‌ای برجسته شده است. آثار پژوهشی، زخم‌های روانی پایدار ناشی از جنگ و خشونت استعماری را روشن ساخته و نشان داده‌اند که چگونه این تجربیات، روان‌های فردی را درهم‌شکسته و ساختار روایت‌های جمعی را تغییر می‌دهد. با توجه به اینکه چندی از انتشار کتاب *برادر تنی* در سال ۲۰۱۸ نمی‌گذرد و محبوبیت جهانی این کتاب که پس از ترجمه آن به انگلیسی توسط آنا موسکواکیس^۱ در سال ۲۰۲۰ رقم خورده، همین امر باعث شده است که مقالات بسیاری در زمینه تحلیلی تروما نوشته نشود. باوجوداین، مقالات متعددی در باب تحلیل ادبی به بررسی درون‌مایه داستان در دسترس است؛ به‌عنوان مثال، *خان^۲ و شاهین^۳* (۲۰۲۱) در تحلیل رمان بر کاربرد مؤثر تصاویر ادبی تأکید دارند، پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که تصاویر به‌کاررفته در رمان، اعم از تصاویر دیداری، بویایی، لامسه و شنیداری، نه‌تنها جنبه تزئینی ندارند، بلکه در تعمیق مضامین اصلی داستان، ازجمله وحشت جنگ، بحران وجودی و کشمکش‌های درونی شخصیت‌ها، نقش به‌سزایی ایفا می‌کنند. این دو محقق با بررسی منابع متنوع تصاویر، مانند جنگ، کشتارگاه، دنیای حیوانات و بدن زنانه، نشان می‌دهند که این تصاویر چگونه به تقویت تأثیرگذاری موردنظر نویسنده و انتقال پیام‌های پیچیده رمان کمک می‌کنند. همچنین، این تحلیل به‌طور غیرمستقیم از طریق بحث در مورد مبارزات روانی و عاطفی شخصیت اصلی، آلفا اندیایه، به مقوله تروما اشاره می‌کند.

^۱. Anna Moschovakis

^۲. Muhammad Asif Khan

^۳. Aamer Shaheen

پژوهش دیگری توسط **استرهویس**^۱ (۲۰۲۳) به تحلیل کتاب مدنظر می‌پردازد که تمرکز اصلی آن بر تجربیات سربازان آفریقایی در جنگ جهانی اول است. بر اساس تحلیل‌های رنه استرهویس (۲۰۲۳)، تجربیات آسیب‌زای سربازان آفریقایی نسبت به سربازان سفیدپوست، در چند مورد خلاصه می‌شوند: بی‌رحمی و بهره‌کشی سیستماتیک و برخورد با سربازان آفریقایی به‌عنوان شهروندان درجه دو، وعده‌های تحقق نیافته تحت سیستم مالیات خون^۲، درونی‌سازی کلیشه‌های متناقض و نژادپرستانه، سرخوردگی عمیق سربازان آفریقایی ناشی از اعتقاد سفیدپوستان به برتری، تمدن و ادعای اربابی و درنهایت پوچ شمردن فداکاری‌های این سربازان. **اکبر**^۳ و **آگوستین**^۴ (۲۰۲۳) به بررسی تأثیر ایدئولوژی برتری سفیدپوستان بر هویت مردانگی سیاه‌پوستان، با تمرکز ویژه بر روی شخصیت اصلی داستان، آلفا اندایه، در رمان *برادرِ تنی* می‌پردازد. این پژوهش از ایده‌هایی همچون نژادپرستی، استعمارگرایی، درهم‌تنیدگی^۵، مردانگی و تبعیض برای تحلیل تحولات روانی آلفا اندایه استفاده می‌کند و با اشاره به شخصیت‌های داستان همچون افسر سفیدپوست که با استفاده از کلیشه‌های نژادی، سیاه‌پوستان را به‌عنوان موجوداتی وحشتناک و خطرناک به تصویر می‌کشد، نشان می‌دهد که این روند به انزوای روانی و از دست دادن هویت مردانگی آلفا اندایه منجر می‌شود.

در پژوهشی دیگر **پراتیم ناس**^۶ (۲۰۲۰) تلاش دارد تا تأثیرات جنگ جهانی اول را بر سربازان سنگالی در خدمت ارتش استعماری فرانسه بررسی کند و در پژوهش خود مسائلی ازجمله آسیب‌های جنگ، سیاست مرگ^۷ و تضادهای اخلاقی در شرایط استعماری را بررسی

^۱ Esterhuyse

^۲ l'impôt du sang or blood tax

^۳ Akbar

^۴ Agustin

^۵ intersectionality

^۶ Pratim Nath

^۷ Necropolitics

می‌کند؛ در همین راستا، لین^۱ (۲۰۲۳) در پژوهش خود به شکل اساسی بر روایت تروما و تأثیرات روانی جنگ جهانی اول بر سربازان سنگالی تمرکز می‌کند و نشان می‌دهد تروما در بستر استعمار و جنگ شکل می‌گیرد و با مرگ دوست صمیمی شخصیت اصلی تشدید می‌شود. استفاده از تکرار در روایت، حالت روانی آشفته و احساس گناه مداوم آلفا در این پژوهش در بالاترین جایگاه توجه نویسنده است.

مقاله حاضر برای اولین بار از منظر ژنژیک تحلیلی بر ترومای شخصیت اصلی داستان مذکور ارائه می‌دهد. در ارتباط با رمان مدنظر، این پژوهش روایت و ذهنیت آلفا اندامیه، سرباز سنگالی، را بررسی می‌کند که با تروما، احساس گناه و فروپاشی روانی ناشی از مرگ دوستش مادمبا و خشونت‌های جنگ مواجه است. همچنین ساختار روایی قطعه‌قطعه‌شده رمان، که بازتابی از فروپاشی روانی آلفا است، و بازآفرینی وسواسی مرگ مادمبا، به عنوان سازوکاری برای مقابله با ترومای او نمود می‌یابند. در این پژوهش انسانیت‌زدایی سربازان آفریقایی و مضامین استعمار و نژادپرستی نیز مورد بحث قرار می‌گیرد و یافته‌های این پژوهش تا حدی هم‌راستا با ایده‌های بسط داده شده ژنژیک خواهد بود.

تحلیل این رمان به ما نشان می‌دهد ترومای جنگ با مختل کردن نظم نمادین، هویت شخصیت اصلی برادر تنی را به فروپاشی کشانده و پیوند عمیق رنج فردی با خشونت استعماری را آشکار می‌سازد. همچنین با قرار دادن تجربه ترومای فردی در چارچوب تاریخ استعماری، ما را به تأمل در پیامدهای پایدار تروما، چه در سطح شخصی و چه اجتماعی، در جهان پسااستعماری فرامی‌خواند.

^۱. Lin

۳. روش پژوهش

این پژوهش با رویکردی توصیفی-کیفی به تحلیل رمان *برادرِ تنی* اثر دیوید دیوپ می‌پردازد و کانون توجه خود را بر پیامدهای ترومای تجربه‌شده توسط شخصیت‌ها، به‌ویژه آلفا اندیایه قرار می‌دهد. رویکرد توصیفی-کیفی، به جای تکیه بر داده‌های کمی، بر عمق و پیچیدگی تجربیات انسانی و معانی ساخته‌شده در متن تمرکز دارد. این رویکرد، امکان بررسی دقیق و ظریف روابط پیچیده بین فرد، جامعه و رویدادهای تاریخی را فراهم می‌سازد. بدین ترتیب، با اتخاذ این رویکرد، تحقیق پیش رو درصدد کشف و تفسیر معانی صریح و ضمنی متن برآمده است تا از این طریق به فهمی ژرف‌تر از تجربه انسانی در مواجهه با تروما نائل شود. تحلیل حاضر با بهره‌گیری از چارچوب نظری اسلاوی ژیتک، که مفاهیمی چون «امر واقع» (تجربه تروماتیک غیرقابل بازنمایی)، «نظم نمادین» (ساختارهای زبانی-اجتماعی هویت‌ساز) و «اُبژه کوچک‌آ» (میل غیرقابل دسترس) را برای تحلیل فروپاشی و بازسازی هویت پس از تروما به کار می‌برد، نمایانگر این است که چگونه مفاهیم کلیدی ژیتک تأثیر تروما را بر هویت فردی و بستر اجتماعی گسترده‌تر جنگ و استعمار روشن می‌سازند. نظریه ژیتک با تأکید بر مفهوم واقعیت^۱ به‌عنوان عاملی اختلال‌گر در نظم نمادین، به پژوهشگر کمک می‌کند تا چگونگی برخورد شخصیت‌ها با رویدادهای آسیب‌زا و تأثیر آن بر ساختارهای معنایی ذهن و روانشان را بررسی کند. (موسوی‌نیا و همکاران، ۲۰۲۰) همچنین، مفهوم امر نمادین به پژوهشگر امکان می‌دهد تا نحوه تلاش شخصیت‌ها برای بازسازی هویت خود پس از تجربه تروما را مورد تحلیل قرار دهد. مفهوم «دیگری» در نظریه ژیتک، به پژوهشگر کمک می‌کند تا تأثیر روابط بین فردی و ساختارهای قدرت، به‌ویژه در بستر استعمار، بر تجربه شخصی از تروما را بررسی کند (نیکول، ۲۰۰۰)؛

^۱. Reality

بنابراین، چارچوب نظری ژيژک به عنوان راهنمایی برای کشف لایه‌های پیچیده معنایی موجود در رمان و تبیین چگونگی تجلی تروما در ابعاد مختلف تجربه انسانی عمل می‌کند.

محور این پژوهش، مفهوم ژيژک از تروما به عنوان امر واقعی است، در قاموس ژاک لکان، فیلسوف و روانکاو فرانسوی، واقعیت ساختاری نمادین-خیالی دارد که انسان‌ها از طریق زبان، هنجارهای اجتماعی و ایدئولوژی برای خود شکل می‌دهند تا جهان را معنادار کنند. واقعیت توصیف‌پذیر و پوششی برای پنهان کردن امر واقع است. درحالی‌که امر (ساحت) واقع^۱ امری غیرقابل‌بازنمایی، غیرقابل‌پیش‌بینی، مقاوم‌ناپذیر است که هرگز در این ساختارها جا نمی‌گیرد، نظم نمادین را می‌شکافد و به مثابه تهیگاهی هستی‌شناختی تجربه می‌شود. در اصل، امر واقع، امر ناممکن است که همواره از دسترس نمادین فرار می‌کند (مثل درد فیزیکی مطلق یا ترومای غیرقابل بیان). حال آنکه نظم نمادین، ساختار زبان، بستر قوانین و ایدئولوژی را شکل می‌دهد. از سوی دیگر، ساحت خیالی^۲، هویت سوژه را از بدو کودکی و از مجرای مرحله آینه‌ای کودک شکل می‌دهد. با توسل به این موارد درک عمیق‌تری از چگونگی عملکرد تروما به عنوان یک رویداد واقعی فراهم می‌شود که نظم نمادین را مختل کرده و سوژه را با خلأ هستی شناختی مواجه می‌کند.

منبع اصلی این پژوهش، رمان *برادر تنی* اثر دیوید دیوپ است. برای این منظور، خوانش دقیق و مکرر رمان انجام شده و قطعاتی از متن، که به بازنمایی پریشانی روانی، دگرگونی هویت و ازخودبیگانگی می‌پردازد، مورد تحلیل دقیق قرار گرفته است. این قطعات به عنوان شواهدی برای تحلیل و تفسیر تجربه تروما در رمان عمل می‌کنند. این پژوهش، با تحلیل محتوا، تجلی مفاهیم کلیدی ژيژک، «واقعیت»، «امر نمادین» و «دیگری» را واکاوی می‌کند؛ چنین رویکردی، در شناسایی دقیق نمونه‌های متنی این مفاهیم، مستلزم دانش نظری دقیق است. پس از شناسایی

^۱. real

^۲. imaginary

این موارد، نحوه ارتباط آن‌ها با یکدیگر و تأثیرشان بر تجربه تروما در رمان مورد تحلیل قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، رویدادهای جنگ به عنوان نمونه‌هایی از واقعیت بررسی می‌شوند و تأثیر آن‌ها بر نظم نمادین مورد تحلیل قرار می‌گیرد. همچنین نقش دیگری در این فرایند مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در چارچوب نظری این پژوهش، مفهوم ابژه کوچک‌آ از نظریه لکان نیز مورد توجه قرار می‌گیرد و در این تحلیل، درک و خودنمایی این مفهوم در داستان نکته پراهمیتی می‌باشد. ابژه کوچک‌آ، که یکی از مفاهیم کلیدی در قاموس لکان است، به میل و طلب درونی اشاره دارد و بیشتر گویای یک نقص، کمبود یا خلأ درونی سوژه است. حال آنکه سوژه همیشه به دنبال این میل و طلب است. خلأ و تهیگاهی که پیوسته سوژه را به دنبال خود می‌کشد، به دنبال آن چیزی است که به وی وحدت بدهد، خیالی است و پارانویایی؛ یک ابژه خیالی و یا عامل محرک میل و انگیزه است، دست‌نیافتنی، که ما را در مقابل واقعیت روان‌رنجوری قرار می‌دهد. در این داستان، جمع‌آوری دستان بریده شده به یک ابژه کوچک‌آ منحرف و فاسد تبدیل شده است که نمادی از خشونت و مرگ هستند، و به شیئی ملموس برای انتقام تغییر یافته است.

هدف از این تحلیل، کشف چگونگی تجلی نظریه ژیاک در متن رمان و ارائه تفسیری عمیق از تجربه تروما در بستر جنگ و استعمار است. یافته‌های حاصل از تحلیل محتوا از طریق نظریه‌های ژیاک برای ارائه بینش در مورد تأثیر روانی و اجتماعی تروما در رمان تفسیر خواهند شد. این تفسیر با در نظر گرفتن بستر تاریخی و اجتماعی رمان، پیوندهای پیچیده بین تجربه فردی از تروما و ساختارهای قدرت استعماری، تأثیر تروما بر شکل‌گیری هویت شخصیت‌ها و روابط آن‌ها با دیگری را نشان می‌دهد.

۴. یافته‌های پژوهش

۴. ۱. جنگ استعمار و روان: مروری بر داستان برادر تنی

رمان برادر تنی حول محور آلفا اندیایه، یک تیرانداز سنگالی که در جنگ جهانی اول برای فرانسه می‌جنگد و پیوند عمیق او با فردی که بیش از برادر است، مادمبا دیوپ^۱، دوست صمیمی دوران کودکی‌اش، شکل می‌گیرد. روایت داستان با مرگ آسیب‌زای مادمبا آغاز می‌شود. در سنگرها، مادمبا توسط یک سرباز آلمانی چشم آبی مثله می‌شود. آلفا شاهد این رویداد هولناک است، اما قادر به انجام ضربه نهایی و خاتمه دادن به رنج مادمبا نیست. مرگ مادمبا به کاتالیزوری برای اقدامات بعدی آلفا و سقوط روانی او تبدیل می‌شود. آلفا از عذاب وجدان بازماندگان و پشیمانی عمیق ناشی از انفعالش رنج می‌برد. یادآوری‌های مکرر مرگ جانکاه مادمبا، ذهنیت ناآرام آلفا و ترومای وصف‌ناپذیری که تجربه می‌کند را برجسته می‌سازند. آلفا که مملو از اندوه و نیاز به انتقام است، به جنگجویی بی‌رحم تبدیل می‌شود. او به کارزار خشونت علیه سربازان آلمانی می‌پردازد، آن‌ها را به طرز وحشیانه‌ای به قتل می‌رساند و دست‌های قطع‌شده‌شان را به‌عنوان غنیمت جمع‌آوری می‌کند. این اعمال خشونت‌آمیز، که ابتدا به‌عنوان اقدامات شجاعانه توسط رفقاییش تلقی می‌شوند، به‌زودی منجر به ترس و انزوا می‌شوند.

هم‌رزم‌های آلفا او را دیگر به‌عنوان یک دم^۲، یک روح‌خوار از فولکلور وولوف^۳، می‌دانستند. وضعیت روانی آلفا با پیشرفت رمان وخیم‌تر می‌شود. او احساسات خود را از دست می‌دهد، از دنیای واقعی جدا می‌شود و در این مرحله، روایتش به‌طور فزاینده‌ای غیرقابل‌اعتماد است. خاطرات کودکی‌اش در سنگال با وحشت‌های جنگ درهم می‌آمیزند و مرز بین گذشته و

^۱. Mademba

^۲. Demm

^۳. Wolof Folklore: فولکلور وولوف شامل سنت‌های شفاهی غنی مردم وولوف است که عمدتاً در سنگال، گامبیا و موریتانی ساکن هستند. این فولکلور در برگزیده انواع داستان‌ها، اسطوره‌ها، افسانه‌ها و باورهایی است که نسل به نسل منتقل شده و اغلب حاوی موجودات ماوراءالطبیعه، درس‌های اخلاقی و بینش‌هایی در مورد فرهنگ وولوف است.

حال، واقعیت و توهم محو می‌شود. ترومای مرگ مادِما به صورت جنون تجلی می‌یابد و آلفا را به سوی اعمال خشونت‌آمیز وحشتناکی سوق می‌دهد. همان‌طور که وضعیت روانی آلفا از کنترل خارج می‌شود، در نهایت به یک بیمارستان نظامی منتقل می‌شود. در آنجا، او توسط یک پزشک فرانسوی و دخترش، مادمازل فرانسوا^۱، مراقبت می‌شود. در یک چرخش تکان‌دهنده، آلفا به مادمازل فرانسوا تجاوز می‌کند؛ عملی خشونت‌آمیز که مثله شدن مادِما را منعکس می‌کند و نشان‌دهنده فروپاشی کامل اخلاقی آلفا است. دلیلی که برای این کار ناشایست در پیچ‌وخم روایت غیرقابل اعتماد ارائه می‌دهد، این چنین است که خواسته خود بر تبدیل مادِما از پسر به مرد را، همان‌گونه که قبل از آمدنش به فرانسه آلفا تجربه کرده است، محقق کند؛ گویی که در لحظه‌های پایانی دیگر آلفا وجودی ندارد و این مادِما است که پدیدار می‌شود. این نقطه عطفی در روایت است و آلفا را بیشتر به سوی جنون و ناپیوستگی سوق می‌دهد.

در بخش‌های انتهایی داستان، روایت آلفا به‌طور فزاینده‌ای قطعه قطعه و عرفانی می‌شود، و از آنجا به بعد برای دیگران قابل فهم نیست. او داستانی از وولوف را بازگو می‌کند و پایان از واقعیت فراتر می‌رود و مرزهای بین قلمروهای فیزیکی و معنوی را محو می‌کند. رمان با یک الهام به پایان می‌رسد: راوی آلفا نیست، بلکه مادِما دیوپ است که از آن سوی قبر صحبت می‌کند. ترومای آلفا توسط شرایط غیرانسانی جنگ و کلیشه‌های نژادی که به عنوان یک سرباز سنگالی بر او تحمیل می‌شود، تشدید شده و شخصیت داستانی را تا سر حد مسخ‌شدگی پیش می‌برد.

۴.۲. تروما و فروپاشی نظم نمادین در داستان برادر رَنی

با توجه به مفاهیم ذکر شده از ژیزک و لکان، نمود امر واقع، نفوذ خشونت‌آمیز به نظم و ساحت نمادین تلقی می‌شود که معانی تثبیت شده و روایت‌های منسجم از خود را مختل می‌کند. این

^۱. Mademoiselle François

نفوذ، همان‌طور که ژیتک استدلال می‌کند احساس تعلق فرد به قلمرو نمادین را در هم می‌شکند و منجر به بیگانگی، فروپاشی روانی و مبارزه برای بازسازی هویت می‌شود. ژیتک در این باب از دیدگاه فروید می‌گوید:

اگر نامی که فروید^۱ برای شناخته‌های ناشناس^۲، ناخودآگاه در نظر گرفته است، آنگاه نام فرویدی برای شناخته‌های ناشناس^۳، تروما است، نفوذ خشونت‌آمیز چیزی که سوژه به‌هیچ‌عنوان آماده نبوده برایش، چیزی که سوژه به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند ادغام کند. (ژیتک، ۲۰۰۹، ص. ۱۱)

با در نظر گرفتن این چنین تعریفی، در ابتدای رُمان، آلفا با خود می‌گوید:

اکنون آگاه شده‌ام. سوگند می‌خورم این موضوع را زمانی به‌طور کامل درک کردم که متوجه شدم می‌توانم به هر چیزی و هر کاری فکر کنم. این اتفاق یک‌مرتبه و بدون هیچ هشدار رخ داد. روزی که مادامبا دیوپ مرد، گویی دانه غول‌پیکر جنگ از آسمان فلزی بر سرم فرود آمد و وحشیانه به سرم ضربه زد. (دیوپ، ۱۴۰۰، ص. ۸)

آلفا از ابتدای روایت بر ناگهانی بودن و ماهیت غیرمنتظره نفوذ چیزی بزرگ‌تر از آنچه بتواند درک کند، آگاه است و فصل نخست کتاب به بررسی این آسیب روانی می‌پردازد و دیوپ با تصویرپردازی بی‌نظیر خود، به شکلی تأثیرگذار بر اهمیت حیاتی این موضوع تأکید می‌ورزد:

آه! مادامبا دیوپ از برادر به من نزدیک‌تر بود. زمان زیادی طول کشید تا بمیرد. مرگ بسیار دشوار و دردناکش از سپیده‌دم تا غروب آفتاب به طول انجامید؛ مانند گوسفندی که طبق تشریفات مذهبی قربانی و قطعه‌قطعه شده است، دل‌وروده‌اش بیرون ریخته شد و در معرض دید همگان قرار گرفت. ... سه بار از من خواست که کارش را تمام کنم و من هر سه بار از انجام خواسته‌اش امتناع ورزیدم. این اتفاق مربوط به قبل است. قبل

^۱. Sigmund Freud

^۲. unknown knowns

^۳. unknown unknowns

از اینکه به خودم اجازه دهم به هرچه می‌خواهم فکر کنم. ... به خدا قسم، اگر آن موقع همین آدم امروز بودم، فارغ از دوستی و رفاقت‌مان او را مانند یک گوسفند قربانی ذبح می‌کردم، اما آن زمان به مادرم و پدر پیرم فکر کردم، به ندای درونی‌ای گوش کردم که به همه ما امرونهی می‌کند و نتوانستم سیم خاردار رنج و محتنی را بچینم که به دور تنش پیچیده شده بود. کاری که من با مادما، برادر و دوست دوران کودکی‌ام، کردم انسانی نبود. اجازه دادم حس وظیفه‌شناسی و پایبندی به یک‌سری اصول اخلاقی به جای من تصمیم بگیرد. نه تنها خلاصش نکردم، بلکه یک‌مشت افکار غلط نیز تحویلش دادم. افکاری که از حس وظیفه‌شناسی و پایبندی به اصول فرمان می‌بردند، افکاری که از حمایت از حقوق بشر دم می‌زدند. من به این افکار اشتباه پایبند بودم، ولی خود انسان نبودم، که اگر بودم دوستم را از این رنج‌هایی می‌بخشیدم. (دیوپ، ۱۴۰۰، صص. ۸-۹)

با این وصف، باید اذعان کرد که برای ژیک، امر واقع، شکاف در ایدئولوژی است که سوژه را با «حقیقتِ ناخوشایند» مواجه می‌سازد همچون خشونت استعماری پنهان‌شده زیر روایت‌های تمدن‌ساز. توصیفات جنگ و سنگرها، مرگ وحشتناک مادما و کشتارهای آیینی آلفا وحشتی نهان را آشکار می‌کند، وحشتی که آلفا ناتوان در مقابله و درونی‌سازی^۱ آن است. او نمی‌تواند حتی بزرگی این اتفاق را در ذهن خود بگنجانند. در مقابله با این متن اولین فروپاشی اخلاقی و اختلال در هویت شخصیت اصلی را شاهد هستیم، آلفا مکرر به ارزیابی مجدد معنی انسانیت و آداب‌ورسوم پیشین خود مشغول است و نهایتاً اعلام می‌کند که در مقابل سه التماس مادما برای پایان دادن به زندگی‌اش پاسخی نداده و با اطاعت کورکورانه از ندای وظیفه، غیرانسانی (و بی‌عاطفه) شده بود (دیوپ، ۲۰۲۰). آنچه آلفا اینجا می‌گوید، دارای اهمیت بسیار بالایی است؛

^۱ interiorization: درونی‌سازی به سازوکاری روان‌شناختی اشاره دارد که در آن مفاهیم، ارزش‌ها یا تجربیات خارجی، در ساختار ذهنی فرد ادغام شده و به عناصری از هویت یا ناخودآگاه او بدل می‌گردند.

چراکه بر اساس باورهای ژیتک شاهد ظهور سوژه پساترومایی^۱ خواهیم بود. ژیتک مفهوم «سوژه پساترومایی» را به عنوان نتیجه‌ای از تجربه تروما معرفی می‌کند و تمرکز اصلی او در بررسی تروما است. این مفهوم به دگرگونی بنیادین شخصیتی اشاره دارد که پس از مواجهه با رویدادی آسیب‌زا رخ می‌دهد. فرد دیگر قادر به بازگشت به خود پیشین نیست و هویتی جدید، برآمده از عمق تروما، شکل می‌گیرد. این دگرگونی نه تنها در سطح روانی، بلکه در نحوه ارتباط فرد با جهان و دیگران نیز خود را نشان می‌دهد. ژیتک معتقد است:

هیچ تداومی بین این سوژه جدید پساترومایی و هویت قدیمی وجود ندارد: پس از شوک، به معنی واقعی کلمه یک سوژه جدید پدیدار شده است. ویژگی‌های سوژه جدید توصیف‌های متعدد شناخته شده خود را دارد: فقدان درگیری عاطفی، بی تفاوتی و گسیختگی بسیار - سوژه‌ای است که در وصف هایدگری^۲ از وجود منسجم درگیر، دیگر در «این جهان» نیست. (ژیتک، ۲۰۰۹، ص. ۱۲)

عبارت سوژه جدید پساترومایی به خوبی این دگرگونی را نشان می‌دهد. این تمایز، هسته تحلیل ژیتک از تروما را شکل می‌دهد: فروپاشی «واقعیت» در برخورد با «امر واقع»، سوژه را به بازآفرینی نظم نمادین وامی‌دارد. آلفا دیگر قادر به درک احساسات انسانی نیست. او خشونت را به عنوان زبانی برای بیان درد و خشم خود برمی‌گزیند. این «بی‌احساسی» درواقع نوعی مکانیسم دفاعی است در برابر سنگینی تروما. او برای اینکه از هم فرو نپاشد، احساسات خود را سرکوب می‌کند و به ماشینی برای کشتن تبدیل می‌شود. این دگرگونی در نحوه ارتباط او با دیگران نیز مشخص است. او از جامعه سربازان فاصله می‌گیرد و در انزوای خود فرو می‌رود. این انزوا نیز نتیجه مستقیم تروما و ناتوانی او در ادغام تجربه آسیب‌زا در نظام معنایی خود است. آلفا در اولین روزهای پس از مرگ مادامبا همانند دیگران زندگی می‌کرد و می‌نوشت و آواز می‌خواند اما

^۱. post traumatic subject

^۲. Heideggerian

به آرامی از این روند فاصله می گیرد، چراکه تأثیر مرگ مادامبا تدریجاً شدت می گیرد. (دیوپ، ۲۰۲۰، ص. ۱۷) همچنین نیاز به ذکر است که آلفا در میان سربازان فرانسوی و در جنگ به نفع فرانسه، جز زبان مادری خود زبان دیگری نمی داند و مکالمات فرانسوی هیچیک از هم‌رزم‌های خود را متوجه نمی شود. تبدیل آلفا به جنگجویی بی‌رحم نمونه‌ای بارز از این سوژه پساترومایی است.

آلفا اولین عمل توأم با خشونت خود را در تصمیم به آوردن غنائم از آن سوی سنگرها آغاز می کند و اینها چیزی نیستند جز دستان بریده شده سربازانی که چشمان آبی دارند (دیوپ، ۲۰۲۰)، چراکه با پیش روی در داستان، آگاه می شویم که سرباز آلمانی که مادامبا را کشت چشمان آبی داشت (دیوپ، ۲۰۲۰) و آلفا چندین بار از مادامبا خواست که اطلاعات دقیق تری راجع به این سرباز ارائه دهد ولی مادامبا فقط می خواست که آلفا به او یک مرگ آرام بدهد. بروز نتیجه ناتوانی و عذاب وجدانش نسبت به مادامبا، توسط خشونت برای آلفا آغاز شده و او برای برون‌ریزی^۱ چنین اتفاقی به خشونت روی می آورد، و این اتفاق از منظر ژئوک شروع تروما می باشد. در ادامه داستان، اتفاقات به گونه ای روایت می شود که تروما و خشونت نهفته در گفته های آلفا را آشکار سازد و روایت از طرف آلفا به طور فزاینده ای تکه تکه و غیرقابل اعتماد می شود و وضعیت روحی رو به وخامت او را منعکس می کند. چراکه طبق گفته استرهویس (۲۰۲۰)، خود تروما در قلمرو ناگفتنی و دسترس ناپذیر جای دارد، به همین دلیل بازنمایی آن در ادبیات اغلب مستلزم به کارگیری ساختارهای روایت شناختی و راهبردهای زیبایی شناختی منحصربه فرد است. همان طور که استرهویس هم اشاره دارد تروما در اصل در امر و ساحت واقع قرار دارد، و نیاز است اشاره کنیم که هرگز قابل نمادینه شدن به صورت کامل نیست هرچند که

^۱. exteriorization

در ساحت نمادین بازنمایی پیدا می‌کند. در صفحات پایانی کتاب وقتی آلفا در بیمارستان است، مترجم از او می‌پرسد که او کیست و وی این‌گونه اظهار می‌کند:

شبی که صخره‌ها، کوه‌ها، جنگل‌ها، رودها و گوشت انسان‌ها و جانوران را حریصانه می‌بلعد منم. پوستشان را می‌شکافم و کاسه سر و بدنشان را از هر آنچه در آن است تهی می‌کنم. بازوها و پاها و دست‌هایشان را قطع می‌کنم. استخوان‌هایشان را می‌شکنم و مغز استخوانشان را می‌مکم. ماه سرخ‌فامی که بر فراز رودخانه طلوع می‌کند منم. نسیمی که هنگام غروب شاخه‌های ترد و نازک درخت‌های افاقی را به جنبش وامی‌دارد منم. ... بذری‌ام که درون درخت شکوفا می‌شود، من درختم. من کشت و کارم، من محصولم. تکه چوبی‌ام که در آتش می‌سوزد، من آتشم. زندانی و زندانبانم. پدر و پسر. قاتل و قاضی‌ام. مادر و دختر. شب و روزم. بی‌گناه گناه‌کارم. آغاز و پایانم. خالق و ویرانگر. من دو رو دارم. (دیوپ، ۱۴۰۰، صص. ۱۱۵-۱۱۶)

در ادامه دیوپ به این اشاره می‌کند که افراد حاضر در کنار آلفا در بیمارستان فقط به دنبال جواب کوتاهی بودند و مترجم در ادامه به آن‌ها جواب می‌دهد که «او می‌گوید هم مرگ و هم زندگی هستم» (دیوپ، ۲۰۲۰، ص. ۱۱۷). در اینجا نه فقط شاهد اختلال در زبان و معنی (ساحت نمادین لکانی) هستیم، بلکه در قسمت‌های پایانی کتاب دیگر توانایی اعتماد به روایت آلفا را نیز از دست می‌دهیم؛ چراکه گویی تصور بودن به‌عنوان مادمبا در وجود آلفا را مشاهده می‌کنیم. این دوگانگی، چه مستقیم و چه نمادین، در سراسر کتاب حضور دارد. برای مثال، نماد تناقض‌گونه سربازان آفریقایی که با یک دست تفنگ فرانسوی و با دست دیگر چاقوی ماشتی آفریقایی می‌جنگند، نمایان می‌شود (دیوپ، ۲۰۲۰). این وجود پساترومایی دیگر آن فرد قبلی نیست و در خلال این دوگانگی‌ها دست و پا می‌زند. در بخش پایانی کتاب، آلفا دیگر خود را نمی‌شناسد و شدت بالای دوستی او با مادمبا و سپس مرگ مادمبا باعث شده که وجود او را در خودش ببیند و مسئولیت خوبی‌های آن زندگی را که خود داشته و مادمبا تجربه نکرده را گردن بگیرد (دیوپ،

۲۰۲۰). این وضعیت چیزی جز ازخودبیگانگی ناشی از تروما نیست و برای آلفا، این تروما بر تمام تأثیرات دیگر غلبه دارد. آنچه از رویدادها از اول تا آخر برای او باقی مانده، به تعبیر ژیتزک، تسخیر شدن توسط سایه و شیخ تروما نیست، بلکه خودِ ترومای واقعی است. چراکه تروما برای آلفا یک نفوذ لحظه‌ای، همراه با خشونت، که زندگی عادی روزمره را مختل می‌کند نیست بلکه برای او تبدیل به یک حالت دائمی و نوعی شیوه زندگی شده است (ژیتزک، ۲۰۱۹).

۳،۴. آشکال بازنمایی تروما در داستان: همگرایی و واگرایی با نظریه ژیتزک

سوپاچالاسی در پژوهش خود این سؤال را مطرح می‌کند که چه رابطه‌ای بین خشونت و تروما وجود دارد؟ و فرض اصلی را بر این می‌گذارد که تروما یک وضعیت اجتماعی است که افراد قربانی تحت فشار آن قرار می‌گیرند. (سوپاچالاسی، ۲۰۱۶) سپس به بررسی باورهای ژیتزک از انواع خشونت می‌پردازد که اصلی‌ترین مهره در این جهت، خشونت سیستمیک^۱ است.

بنابراین من فکر می‌کنم که تروما نه تنها یک خاطره زخمی از حوادث وحشتناک گذشته است، بلکه به حوادث هم‌زمان باهم مربوط به تداوم خشونت نیز اشاره دارد؛ بنابراین، تروما به عنوان یک رویداد همسو درک می‌شود که در آن همزیستی اختلالات روانی آزمودنی‌ها و خشونت ساختاری علیه گروهی از افراد قربانی نشان داده می‌شود.

(سوپاچالاسی، ۲۰۱۶، ص. ۱)

این برداشت از تروما نشان می‌دهد که تروما باید به عنوان یک موضوع و اُبژه مستمر که به دلیل خشونت ساختاری بر زندگی بسیاری از افراد تأثیر می‌گذارد درک شود. سوپاچالاسی در ادامه این گونه اذعان می‌کند: «در عوض، من مصرانه تأکید می‌کنم که تروما باید به عنوان خشونت مداومی که بر زندگی میلیون‌ها انسان بی‌قدرت تأثیر می‌گذارد، درک شود» (سوپاچالاسی، ۲۰۱۶).

^۱. systemic violence

ص. ۱۲). تکرار، بازگویی و تجدید خاطرات دردناک توسط آلفا به تدریج در رمان افزایش می‌یابد و لین (۲۰۲۳) در پژوهش خود در باب روایت تروما و این چنین تکرار توسط دیوپ این گونه برداشت می‌کند که:

این تکرار احساس گناه غیرقابل فرونشاندن پس از رنج تروما را نشان می‌دهد، به عنوان مثال، استفاده مکرر از بخش‌های «می‌دانم، می‌فهمم» در طول رمان، پشیمانی عمیق قهرمان داستان از رنج بی‌پناه دوستش و ناتوانی او در تسکین درد دوستش قبل از لحظات پایانی را برجسته می‌کند. (لین، ۲۰۲۳، ص. ۸۳)

از سوی دیگر حتی وقتی آلفا در موقعیتی هولناک قرار ندارد، تروما با تجدید روایت‌ها حضور دائمی دارد، و دیوپ در ارائه تصویر تروما از فلاش‌بک‌های مکرر و خاطرات مرگ مادبا استفاده می‌کند تا ذهنیت نابسامان آلفا و آسیب غیرقابل توصیفی را که او تجربه می‌کند برجسته کند. هرچند که این خشونت پایدار حضور واضح و آشکاری ندارد اما سوپاچالاسی بر گفته‌های ژیتک تأکید می‌کند که خشونت نظام‌مند (سیستمیک) همیشه آشکار نیست و همانند ماده سیاه^۱ در فیزیک می‌ماند. (سوپاچالاسی، ۲۰۱۶) این خشونت می‌تواند نامرئی باشد، اما به دلیل عوامل ساختاری، اثرات آسیب‌زا برای گروه‌های خاصی که روزانه با خشونت مواجه می‌شوند، آشکار می‌باشد. همان‌گونه که طاهری در تحلیل ساختار خشونت نظام‌مند اشاره می‌کند، این خشونت‌های ابژکتیو^۲، پنهان و ساختاری نه تنها در سطح فردی، بلکه در بطن گفتمان قدرت ریشه دارد که به حذف تدریجی دیگری می‌انجامد (طاهری، ۱۴۰۱).

دیوپ در پایان رمان، با آشکار شدن این نکته که مادِبا راوی واقعی این بخش داستان است، (دیوپ، ۲۰۲۰) عنصری از ابهام و عرفان را وارد داستان می‌کند که از چارچوب نظری ژیتک فراتر می‌رود. درحالی‌که ژیتک بر تأثیر تروما بر نظم نمادین و سوژه پساترومایی تمرکز دارد،

^۱. dark matter

^۲. objective violence

پایان رمان، بعدی دیگر از تجربه تروما را روشن می‌سازد: بُعدی که به حوزه ناخودآگاه، اسطوره‌ها و حتی جهان ارواح نزدیک می‌شود. این جلوه از تروما، به نوعی بازگشت امر واقع، در مقابل نفوذ امر واقعی، در قالب روایت مادِما شکل می‌گیرد. مادِما، که خود قربانی خشونت جنگ بوده، اکنون از «آن سوی مرگ» سخن می‌گوید. همین امر نشان می‌دهد که تروما می‌تواند به تجربیاتی منجر شود که توضیح عقلانی آن‌ها غیرممکن است و مرزهای بین زندگی و مرگ را به چالش می‌کشد. روایت مادِما پس از مرگ، نه تنها یک تکنیک روایی، بلکه بیانگر این ایده است که تروما می‌تواند به نوعی تسخیر روانی منجر شود. آلفا، که خود از تروما رنج می‌برد، به نوعی ظرف برای روح مادِما تبدیل می‌شود. این موضوع با فرهنگ و باورهای آفریقایی، به‌ویژه با مفهوم دم (یا همان درنده روح) که در اوایل داستان اشاره شده (دیوپ، ۲۰۲۰) همخوانی دارد. این تفسیر، بُعدی دیگر به تروما می‌دهد و آن را از محدوده روانشناسی فردی به حوزه فرهنگ و باورهای جمعی می‌کشانند. به عبارتی، تروما نه فقط زخمی شخصی، بلکه زخمی اجتماعی و فرهنگی نیز هست که می‌تواند نسل‌ها را تحت تأثیر قرار دهد.

۴.۴. بازسازی سوژه پساترومایی و سازوکارهای مقابله در داستان

سقوط آلفا به وحشی‌گری و بی‌رحمی پس از مرگ مادِما، تلاشی است برای مقابله با تروما و زندگی جدیدی که دیگر مادِما در آن حضوری ندارد و این باعث شده که شکافی عمیق در هویت و دنیای او ایجاد شود. به بیان دیگر، نفوذ ساحت واقع، تجلی مسخ‌گونه امر نمادین را موجب می‌شود که سوژه چاره‌ای جز دگردیسی ندارد. بنابراین خشونت را به عنوان تنها راهی برای مقابله با این درد غیرقابل تحمل برگزیده است؛ اما بدیهی است که این روش هرگز برای تسکین تروما جواب نخواهد داد، همان‌طور که ژیزک در خلال تحلیل‌هایش می‌گوید:

در تصدیق یک «تروما»ی اصلی، هسته‌ای غیرممکن که در برابر نمادسازی، کلی‌سازی، یکپارچگی نمادین مقاومت می‌کند. هر تلاشی برای نمادسازی-تمام‌سازی پس از آن

صورت می‌گیرد: کوششی است برای بخیه زدن یک شکاف اصلی - کوششی که در آخرین راه، بنا به تعریف محکوم به شکست است. (ژیژک، ۲۰۱۹، ص. ۲۸)

بریدن و جمع‌آوری دست‌های سربازان آلمانی توسط آلفا و تبدیل او به جنگجوی بی‌رحم، خشونتی است که نه تنها متوجه دشمن، بلکه متوجه خود او نیز هست و این تلاش به جای آرامش او را بیشتر در گرداب خشونت و جنون فرو می‌برد؛ بنابراین با توجه به مفاهیم لکان، می‌توان گفت که این عمل آلفا به یک ابژه کوچک‌آ منحرف و فاسد تبدیل شده است که نمادی از خشونت و مرگ را نزد خود دارد. ژیزک در این راستا در کتابش می‌نویسد:

فرمول لکانی برای این ابژه البته که ابژه کوچک‌آ می‌باشد، نقطه‌ای از امر واقع در عمق قلب سوژه که نمی‌توان نمادسازی شود (منظور ورود به امر نمادین می‌باشد)، به صورت پسماند تولید شده، یک باقیمانده، یک پس‌مانده از هر عمل با هدف معنی بخشیدن، یک هسته سخت که مظهر لذت افراطی دردآلود^۱ وحشت‌آور است، خوشی، و به عنوان چنین ابژه‌ای که به‌طور هم‌زمان ما را جذب و دفع می‌کند - میل ما را تقسیم می‌کند و در نتیجه شرم را برمی‌انگیزد. (ژیژک، ۲۰۱۹، ص. ۲۰۴)

براساس این برداشت ژیزک، برای آلفا ابژه دیگری کوچک نیز هست و آن مادمبا و یا حتی مادمبا پس از مرگش می‌باشد. او نمادی از معصومیت از دست‌رفته، نظام اخلاقی درهم‌شکسته توسط جنگ و بیش از برادر برای آلفا است. مرگ مادمبا نه تنها فقدان شخصیتی، بلکه فروپاشی دنیای آلفا را نیز رقم می‌زند. او در مادمبا، «دیگری» خود را می‌بیند، کسی که نظام ارزشی و هویتش با او گره خورده بود. با مرگ مادمبا، آلفا نه تنها رقیقش، بلکه بخشی از خودش را نیز از دست می‌دهد. این باعث ایجاد حفره‌ای عمیق در روان آلفا ایجاد می‌کند که او سعی دارد با خشونت و جنون آن را پر کند که بر این اساس می‌شود گفت که مادمبا، به‌مثابه ابژه کوچک‌آ برای آلفا

^۱. Jouissance

عمل می‌کند؛ یعنی به وجود آمدن فقدان غیرقابل بازنمایی، که مرگ مادام‌باست، میل آلفا را هدایت می‌کند بی آنکه هرگز ارضا شود. اعمال آلفا ناشی از میل به ارتباط مجدد با این ایده‌آل از دست رفته است، حتی اگر به معنای پذیرش خشونت و جنون باشد. او با خشونت‌ورزی، در واقع سعی می‌کند این معصومیت از دست رفته را بازیابد، اما این تلاشی بی‌ثمر است تا حدی که توهّمات آلفا در قسمت پایانی کتاب منجر به تجاوز به مادام فرانسوا می‌شود. تحلیل نهایی تروما برای این رمان ناگزیر است که به تأثیرات نژادپرستی و استعمار پردازد. زاهی زالوا^۱ در پژوهش خود بر این نکته تأکید دارد که «هم فانون و هم ژیزک تروماهای نژادی و خشونت نژادپرستانه را در پرتو تأثیرات هستی‌شناختی آشکار سرمایه‌داری امپریالیستی که جهان را تقسیم می‌کند و مردم آن را جدا می‌کند، خوانده‌اند» (زالوا، ۲۰۲۴، ص. ۲).

جدایی بین سربازان فرانسوی و آفریقایی در جبهه فرانسه در طول جنگ جهانی اول منجر به تبعیض و نابرابری در شرایط جنگ برای سربازان آفریقایی می‌شد. آلفا از شجاعت سربازان آفریقایی در ردیف اول جنگ (که احتمال مرگشان بیشتر از بقیه است) این‌گونه اظهار می‌دارد که:

آن‌ها بدون اینکه فکر کنند به مصاف دشمن می‌روند و می‌میرند، چون فرمانده آرمند به آن‌ها می‌گوید: «شما، سیاه‌پوستان آفریقایی سیاه، به‌طور ذاتی شجاع‌ترین شجاعانید. فرانسه شما را تحسین می‌کند و از شما ممنون است. روزنامه‌ها فقط از رشادت‌هایتان سخن می‌گویند!» با شنیدن این سخنان، سربازان دوست دارند درحالی‌که تفنگشان را در دست راست و کارد بزرگ سلاخی‌شان را در دست چپ نگه داشته‌اند و مانند دیوانگان فریاد می‌زنند، به میدان نبرد بشتابند و به زیبایی قتل‌عام شوند. (دیوپ، ۱۴۰۰،

صص. ۱۵-۱۶)

^۱. Zalloua

اما خود آلفا در دام درونی‌سازی چنین باوری افتاده است و حتی در طول داستان به قوی‌تر و ترسناک‌تر بودنش نسبت به سربازان دیگر افتخار می‌کند و با پذیرش چنین کلیشه‌ای، که توسط نظام استعماری فرانسه تحمیل شده که به قوی و وحشی بودن جنگجویان آفریقایی اشاره دارد، احساس داشتن قدرت و هویتی برای خود پیدا کرده است. آلفا با درونی‌سازی این کلیشه، به نوعی سعی می‌کند با ترومای جنگ و بی‌هویتی ناشی از آن مقابله کند و با پذیرش نقشی که جامعه استعماری برای او تعریف کرده است، به دنبال نوعی قدرت می‌گردد و این هرچند که تحریف‌شده و مبتنی بر کلیشه‌های نژادپرستانه است، به آلفا احساس کنترل و عاملیت می‌دهد. باین‌حال، این تلاش برای مقابله با تروما، تلاشی تحریف‌شده و خودویرانگر است. او به جای اینکه از این کلیشه‌هایابی یابد، آن را در خود درونی می‌کند و به این ترتیب، به تداوم همان ساختارهای قدرتی که او را سرکوب می‌کنند، کمک می‌کند. این عمل، نشان می‌دهد تروما چگونه می‌تواند فرد را به سوی خودویرانگری سوق دهد. آلفا برای مقابله با تروما، به کلیشه‌ای پناه می‌برد که خود مولد تروماست. او با پذیرش نقش وحشی، در واقع به نوعی برده نظام استعماری تبدیل می‌شود و هویت واقعی خود را از دست می‌دهد. همین امر نشان می‌دهد که ماهیت غیرانسانی استعمار چگونه بر تروما و ازخودبیگانگی و از دست رفتن هویت آلفا به عنوان شخصیت اصلی داستان تأثیر گذاشته است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مفهوم تروما از منظر ژیاک، به عنوان یک «رویداد واقعی» که نظم نمادین مستقر را مختل می‌کند، امکان بررسی عمیق‌تر چگونگی پیمایش تجربیات جنگ توسط شخصیت‌ها و فروپاشی هویت‌هایشان را فراهم می‌کند. تجربه جنگ، به عنوان یک رویداد واقعی به تعبیر ژیاک، نه صرفاً مجموعه‌ای از وقایع خشونت‌آمیز و هولناک، بلکه محرک و عاملی است که ساختار بنیادین نظم

نمادین را برای شخصیت‌ها، مختل کرده و منجر به بروز بحران حیاتی در آنان می‌گردد. در داستان *برادرِ تنی* تأثیر تروما بر فرد و جامعه در بستر جنگ و استعمار به‌خوبی نمایان است. در حقیقت، رویدادهای جنگ جلوه‌هایی از امر واقع هستند که غیرقابل پیش‌بینی بوده و تأثیر خود را بر روی نظم نمادین لکانی نشان می‌دهند. با تمرکز بر شخصیت آلفا اندیایه، سرباز سنگالی جنگ جهانی اول، می‌توان استنباط کرد که تروما به‌عنوان یک رویداد واقعی، نظم نمادین و ساختار هویتی او را مختل کرده است و منجر به ازخودبیگانگی و فروپاشی روانی او می‌شود. در واقع، شخصیت‌های داستانی پس از تجربه تروما، هویت خود را به‌صورت گسسته و متلاشی بازسازی می‌کنند. به‌بیان‌دیگر، نظم موجود در ساحت نمادین را در کالبد تغییر و دگرگونی تجربه می‌کنند. از سوی دیگر، دیگری در شکل‌دهی به تجربه تروما و دگرگونی هویت شخصیت اصلی در بطن داستان به‌گونه‌ای برجسته نمایان است. از این‌رو، شناسایی تروما، جنگ و هویت در داستان دیوپ با مضامین گسترده‌تر استعمار و تأثیرات ماندگار آن بر افراد و جوامع در ارتباط تنگاتنگ است. روایت داستان مذکور نه‌تنها مبارزات شخصی و فرآیند روانشناختی درونی‌سازی شخصیت‌هایش را منعکس می‌کند، بلکه به‌عنوان گزارشی بر حافظه جمعی خشونت استعماری و پیامدهای آن نیز عمل می‌کند. با قرار دادن تجربیات شخصیت‌ها در این چارچوب تاریخی بزرگ‌تر، رمان از خوانندگان دعوت می‌کند تا تأثیرات پایدار تروما را در سطوح شخصی و اجتماعی نظاره کنند. از ورای تحلیل، ارتباط پیچیده بین رنج‌های شخص و روایت‌های تاریخی جمعی، تأثیرات پایدار تروما در تجربه انسانی شخصیت‌های داستانی را نشان داد. درمجموع، روایت زبانی و داستانی دیوپ نه‌تنها آشفتگی روانی شخصیت‌هایش را منعکس می‌کند بلکه به‌عنوان دیدگاهی انتقادی عمل می‌کند که از طریق آن می‌توان پیامدهای گسترده‌تر تروما را در جهان پس از استعمار بررسی کرد.

درمجموع، تحلیل این رمان به ما نشان می‌دهد ترومای جنگ با مختل کردن نظم نمادین، هویت شخصیت اصلی داستان *برادرِ تنی* را به فروپاشی کشانده و پیوند عمیق رنج فردی با

خشونت استعماری را آشکار می‌سازد. افزون بر قرار دادن تجربه ترومای فردی در چارچوب تاریخ استعماری، داستان دیوپ ما را به تأمل در پیامدهای پایدار تروما، چه در سطح شخصی و چه اجتماعی، در جهان پسااستعماری فرامی‌خواند. شخصیت داستانی که در بحران امر واقع و نظم مختل شده نمادین قرار گرفته به دنبال هویتی از نو ساخته است؛ هویتی برساخته از تروما و شکل گرفته از تجربیات جنگ؛ هویتی پساترومایی که در بطن استحاله‌های زیستی، روانی و ساحت نمادین متولد می‌شود.

کتاب‌نامه

- دیوپ، د. (۱۴۰۰). *شب‌هنگام همه خون‌ها سیاه است*. ترجمه ر. موقعی. دانوب آبی.
- طاهری، ز. (۱۴۰۱). *زندگی برهنه، مسخ واقعیت و خشونت در پسران نیکل*. مطالعات زبان و ترجمه، ۵۵(۴)، ۶۵-۹۲. <https://doi.org/10.22067/jlts.2021.72891.1077>
- Akbar, R., & Agustin, N. (2023). The discourse of white supremacy towards conformation of black ideal masculinity of Alfa Ndiaye's attributes in David Diop's Novel *AT NIGHT ALL BLOOD IS BLACK*. *Language Literacy: Journal of Linguistics, Literature, and Language Teaching*, 7(1), 72-85. <https://doi.org/10.30743/ll.v7i1.6925>
- Diop, D. (2020). *At night all blood is black* (A. Moschovakis, Trans.). Farrar, Straus and Giroux.
- Esterhuyse, R. (2023). *Remembering erasure reconstructions of first world war memory in William Kentridge's The Head & the Load and David Diop's At night all blood is black* [Published master's thesis]. Stellenbosch University.
- Khan, M. A., & Shaheen, A. (2021). Beauty in brutality: A study of the use of imagery in David Diop's *At Night All Blood is Black*. *Pakistan Languages and Humanities Review*, 5(2), 339-346. [https://doi.org/10.47205/plhr.2021\(5-II\)1.27](https://doi.org/10.47205/plhr.2021(5-II)1.27)
- Lin, K. (2023). Trauma narrative in David Diop's "At night all blood is black." *Lecture Notes on Language and Literature*, 6(15). <https://doi.org/10.23977/langl.2023.061514>

- Moosavinia, S. R., Dehaghani, M., & Lowaymi Mutlaq, K. (2020). Trauma and its consequences: A Žižekian perspective. *Literary Theory and Criticism*, 5(2), 231-276.
<https://doi.org/10.22124/naqd.2020.11244.1542>
- Nath, M. P. (2021). The politics of trauma and resistance in Diop's *At Night All Blood Is Black*. *Transcript: An e-Journal of Literary and Cultural Studies*, 1(1), 120-125.
<https://doi.org/10.53034/Transcript.2021.v01.n01.006>
- Nicol, B. (2000). Normality and other kinds of madness: Žižek and the traumatic core of the subject. *Psychoanalytic Studies*, 2(1), 7-19.
<https://doi.org/10.1080/146089500114047>
- Supachalasai, C. (2016). A trauma revisited: Fanon, Žižek, and violence. *International Journal of Žižek Studies*, 8(2).
<https://doi.org/10.4324/9780203979501-19>
- Yang, M. (2016). The specter of the repressed: Žižek's symptom, trauma ontology, and communist trauma, ISSN 1751-8229, Volume Six, Number One, *International Journal of ŽIŽEK Studies*.
- Zalloua, Z. (2024). Against exceptionalism. *Humanities*, 13(2), 50.
<https://doi.org/10.3390/h13020050>
- Žižek, S. (2009). Descartes and the post-traumatic subject. *Qui Parle*, 17(2), 123-147. <https://doi.org/10.5250/quiparle.17.2.123>
- Žižek, S. (2019). *The sublime object of ideology*. Verso.

درباره نویسندگان

وحید نژاد محمد دانشیار گروه آموزشی زبان و ادبیات فرانسه دانشگاه تبریز است. زمینه پژوهشی و تخصص ایشان نقد ادبی، ادبیات و فلسفه قرن بیستم فرانسه است.

علی جباری خامنه‌ای دانشجوی ارشد زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه تبریز است. حوزه‌های مورد علاقه ایشان ادبیات و نقد ادبی است.